

**CZESŁAW PUCHALSKI¹, BOGDAN SALETNIK¹,
ANNA WÓJTOWICZ-DAWID²**

¹ Katedra Bioenergetyki, Analizy Żywności i Mikrobiologii, Kolegium Nauk Przyrodniczych, Uniwersytet Rzeszowski, e-mail: cpuchal@ur.edu.pl, bogdan.saletnik@urz.pl

² Zakład Prawa Finansowego, Kolegium Nauk Społecznych, Uniwersytet Rzeszowski, e-mail: wojtowicz.anna@vp.pl

**REALIZACJA REGIONALNEJ POLITYKI ENERGETYCZNEJ
NA PODSTAWIE PLANOWANIA**

W pracy przedstawiono ogólne kierunki polityki energetycznej Polski i UE, założenia regionalnej polityki energetycznej w oparciu o prawo energetyczne oraz planowanie energetyczne w gminie w świetle celów PE. Planowanie energetyczne daje możliwość przewidywania zapotrzebowania na energię i koordynowania realizacji PE na różnych szczeblach. Na poziomie gminy występują duże możliwości zwiększenia efektywności energetycznej przy jednoczesnym obniżeniu emisji gazów oraz wykorzystania zasobów energetyki odnawialnej.

Słowa kluczowe: polityka energetyczna Polski i UE, regionalna polityka energetyczna, planowanie energetyczne.

I. WSTĘP

Celem polityki energetycznej państwa jest zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego kraju, wzrostu konkurencyjności gospodarki i jej efektywności energetycznej, a także ochrony środowiska, w tym klimatu (PE t.j.Dz.U.2021.716, wersja od: 3 lipca 2021 r. do: 18 grudnia 2021 r). Definicja ta ma szeroki zakres i odnosi się od ogółu działań państwa w zakresie energetyki. Dotyczy ona kompleksowych działań organów państwa w zakresie energetyki.

Polityka energetyczna Polski do 2040 r. jest jedną z dziewięciu strategii wynikających z dokumentu pn. Systemu zarządzania rozwojem kraju, dla których podstawę stanowi średniookresowa strategia rozwoju kraju, tj. przyjęta w dn. 14 lutego 2017 r. Strategia na rzecz Odpowiedzialnego Rozwoju (SOR). Jest więc to dokument o charakterze planistycznym i prognostycznym, którego głównym celem jest tworzenie warunków dla wzrostu dochodów mieszkańców Polski przy jednoczesnym wzroście spójności w wymiarze społecznym, ekonomicznym, środowiskowym i terytorialnym. Energia jest jednym z obszarów, które wpływają na osiągnięcie tego celu, jak i celów szczegółowych SOR [Obwieszczenie ... 2021].

Podstawowym aktem prawnym dotyczącym sektora energetycznego w Polsce jest ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 r. - Prawo energetyczne dalej: PE [Prawo energetyczne... 2021]. Założeniem wskazanej regulacji jest kompleksowe unormowanie zasad kształtowania polityki energetycznej państwa, zasad i warunków zaopatrzenia i użytkowania paliw i energii, w tym ciepła, oraz działalności przedsiębiorstw energetycznych.

Celem publikacji jest przedstawienie kierunków polityki energetycznej Polski do roku 2030 i 2040, zasad realizacji regionalnej polityki energetycznej oraz planowania energetycznego w gminie.

II. MATERIAŁ I METODA PRACY

Dokonano przeglądu dostępnej literatury i podstawowych aktów prawnych dotyczących sektora energetycznego w Polsce. Przeanalizowano kształtowanie i realizację polityki energetycznej gminy oraz planowanie energetyczne jako instrument prorozwojowy jednostki samorządowej.

III. KIERUNKI POLITYKI ENERGETYCZNEJ POLSKI I UE

Muras i Swora [2009, 2010] wskazują, iż „prawo energetyczne można ujmować jako zespół norm prawnych regulujących prawa i obowiązki przedsiębiorstw energetycznych, odbiorców końcowych paliw i energii, jak również innych uczestników rynków paliw i energii w zakresie realizacji zasady zrównoważonego rozwoju, promowania konkurencji, ochrony odbiorców końcowych i zapewnienia bezpieczeństwa dostaw energii oraz związanych z ich realizacją zadań i kompetencji organów administracji publicznej.”

Celem polityki energetycznej państwa jest bezpieczeństwo energetyczne, przy zapewnieniu konkurencyjności gospodarki, efektywności energetycznej i zmniejszenia oddziaływania sektora energii na środowisko, przy optymalnym wykorzystaniu własnych zasobów energetycznych [Obwieszczenie ... 2021].

Za globalną miarę realizacji tego celu przyjęto niżej wymienione wskaźniki:

1. 56% węgla w wytwarzaniu energii elektrycznej w 2030 r.
2. 23% OZE w finalnym zużyciu energii brutto w 2030 r.
3. Wdrożenie energetyki jądrowej w 2033 r.
4. Ograniczenie emisji CO₂ o 30% do 2030 r. (w stosunku do 1990 r.
5. Wzrost efektywności energetycznej o 23% do 2030 r. (w stosunku do prognoz energii pierwotnej z 2007 r.).

Poprzez realizację celów i działań wskazanych w Polityce energetycznej Polski do 2040r. przeprowadzona zostanie niskoemisyjna transformacja energetyczna przy aktywnej roli odbiorcy końcowego i zaangażowaniu krajowego przemysłu. Kluczowe elementy Polityki energetycznej Polski do 2040 r.:

1. transformacja energetyczna z uwzględnieniem samowystarczalności elektroenergetycznej;
2. energetyka wiatrowa na morzu moc zainstalowana osiągnie: 5,9 GW w 2030 r. do około 11 GW w 2040 r.;
3. istotny wzrost mocy zainstalowanych w fotowoltaice około 5-7 GW w 2030 r. i 10-16 GW w 2040 r.;
4. wzrost udziału OZE we wszystkich sektorach i technologiach. W 2030 r. udział OZE w końcowym zużyciu energii brutto wyniesie co najmniej 23% w tym:
 - nie mniej niż 32% w elektroenergetyce (głównie en. wiatrowa i PV),
 - 28% w ciepłownictwie (wzrost 1,1 pp. r/r),

- 14% w transporcie (z dużym wkładem elektromobilności);
- 5. w 2030 r. udział węgla w wytwarzaniu energii elektrycznej nie będzie przekraczać 56%;
- 6. redukcja wykorzystania węgla w gospodarce, która będzie następować w sposób zapewniający sprawiedliwą transformację.

Przewidywane wskaźniki do osiągnięcia:

1. wzrost efektywności energetycznej – na 2030 r. określono cel 23% zmniejszenia zużycia energii pierwotnej vs. Prognoz PRIMES2007;
2. w 2033 r. uruchomiony zostanie pierwszy blok elektrowni jądrowej o mocy około 1-1,6 GW. Kolejne bloki będą wdrażane co 2-3 lata, a cały program jądrowy zakłada budowę 6 bloków;
3. do 2040 r. potrzeby ciepłe wszystkich gospodarstw domowych pokrywane będą przez ciepło systemowe oraz przez zero- lub niskoemisyjne źródła indywidualne;
4. gaz ziemny będzie paliwem pomostowym w transformacji energetycznej;
5. w 2030 r. osiągnięta zostanie zdolność transportu sieciami gazowymi mieszaniny zawierającej około 10% gazów zdekarbonizowanych;
6. Szereg działań zostanie nakierowanych na poprawę jakości powietrza, m.in.:
 - rozwój ciepłownictwa systemowego (4-krotny wzrost liczby efektywnych systemów ciepłowniczych do 2030 r.);
 - niskoemisyjny kierunek transformacji źródeł indywidualnych (pompy ciepła, ogrzewanie elektryczne);
 - odejście od spalania węgla w gospodarstwach domowych w miastach do 2030 r., na obszarach wiejskich do 2040 r.; przy utrzymaniu możliwości wykorzystania paliwa bezdymnego do 2040 r.;
 - zwiększenie efektywności energetycznej budynków;
 - rozwój transportu niskoemisyjnego, w szczególności dążenie do zeroemisyjnej komunikacji publicznej do 2030 r. w miastach pow. 100 tys. mieszkańców;
7. redukcja zjawiska ubóstwa energetycznego do poziomu max. 6% gospodarstw domowych;
8. rozwój technologii energetycznych i inwestycji w B+R obejmujący: technologie magazynowania energii, inteligentne opomiarowanie i systemy zarządzania energią, elektromobilność i paliwa alternatywne, technologie wodorowe;
9. do 2030 r. nastąpi redukcja emisji GHG o około 30% w stosunku do 1990 r. [Obwieszczenie ... 2021].

W 2019 r. zakończono trwające na forum UE prace nad pakietem regulacji Czysta energia dla wszystkich Europejczyków, który wskazuje sposób operacjonalizacji unijnych celów klimatyczno-energetycznych na 2030 r. i ma przyczynić się do wdrożenia unii energetycznej oraz budowy jednolitego rynku energii UE. Perspektywicznie zakłada się dalszą rewizję kluczowych regulacji UE dotyczących sektora energetycznego, które odnosić się będą do celów i narzędzi polityki energetyczno-klimatycznej Unii Europejskiej w horyzoncie czasowym wykraczającym poza ramy 2030 r. Przekłada się to na tworzenie długoterminowej wizji redukcji emisji gazów cieplarnianych w UE do 2050 r. Prognozy wykonane do Polityki energetycznej Polski do 2040 r. mają perspektywę 2040 r. zgodnie z wymaganiami ustawowymi. W tym samym roku Komisja Europejska opublikowała również komunikat ws. Europejskiego Zielonego Ładu, czyli strategii której celem jest osiągnięcie przez UE do 2050 r. neutralności klimatycznej – jako lidera światowego w tym zakresie [Obwieszczenie ...2021].

Wdrożenie Europejskiego Zielonego Ładu wymaga przemyślenia od nowa strategii politycznych w zakresie dostaw czystej energii w całej gospodarce, w sektorze przemysłu, produkcji i konsumpcji, infrastruktury na dużą skalę, transportu, żywności i rolnictwa, budownictwa, a także opodatkowania i świadczeń socjalnych. Komisja określiła, w jaki sposób chce osiągnąć neutralność klimatyczną do 2050 r. [Europejski Zielony Ład ...2019].

W ramach wskazanych powyższych działań w realizacji przyjętych polityk energetycznych Polski i UE przyjęte zostały nieco inne priorytety wynikające z analizy stanu energetyki w kontekście uwarunkowań gospodarczych, społecznych i międzynarodowych. Na tej podstawie kreowane są potencjalne i alternatywne scenariusze rozwoju sektora energetycznego, które w przypadku naszego kraju dotyczą głównie poprawy efektywności energetycznej i zwiększeniu bezpieczeństwa dostaw surowców i energii.

IV. REGIONALNA POLITYKA ENERGETYCZNA

Realizacja regionalnej polityki energetycznej służy przede wszystkim zaspokojeniu potrzeb w zakresie energetyki wspólnocie samorządowej. Wynika ona z przyjętej polityki energetycznej kraju i analizy potrzeb i możliwości gospodarczych i posiadanego potencjału w ramach danej jednostki samorządowej.

Zgodnie z art. 17. ustawy z dnia 10 kwietnia 1997 r. Prawo energetyczne [t.j. Dz. U. z 2021 r. poz. 716] samorząd województwa uczestniczy w planowaniu zaopatrzenia w energię i paliwa na obszarze województwa w zakresie określonym w art. 19 ust. 5 tejże ustawy oraz bada zgodność planów zaopatrzenia w energię i paliwa z polityką energetyczną państwa. W tym obszarze rekomenduje się kompetencje w zakresie energetyki po stronie samorządu województwa [Zathey 2019]:

- prowadzenie stałego monitoringu zapotrzebowania na energię,
- tworzenie scenariuszy rozwoju energetyki dla regionu,
- prowadzenie polityki przestrzennej w zakresie efektywnych energetycznie systemów transportowych i struktur osadniczych,
- zapewnienie możliwości koordynacji działań na szczeblu wojewódzkim,
- wspieranie energetyki rozproszonej w oparciu o potencjał i zasoby własne regionu (klastry, spółdzielnie etc.),
- prowadzenie platformy współpracy z samorządami gminnymi, gospodarką oraz jednostkami naukowo-badawczymi w zakresie energetyki regionalnej i wsparcia technologicznego.

Jak słusznie podnosi Orzech i Stefaniuk [2016] „Artykuł 14 ust. 1 ustawy o samorządzie województwa, ustalający zakres zadań o charakterze wojewódzkim, w odróżnieniu np. od art. 7 ust. 1 pkt 3 ustawy o samorządzie gminy *expressis verbis* nie nakłada na samorząd województwa żadnych zadań z zakresu energetyki. Z art. 14 ust. 2 ustawy o samorządzie województwa wynika natomiast, że ustawy mogą regulować sprawy należące do zakresu działania województwa jako zadania z zakresu administracji rządowej wykonywane przez zarząd województwa. Sprawy uczestnictwa samorządu województwa w planowaniu zaopatrzenia w energię i paliwa na obszarze województwa w zakresie określonym w art. 19 ust. 5 PE oraz badania zgodności planów zaopatrzenia w energię i paliwa z polityką energetyczną państwa należą do spraw, o których mowa w art. 14 ust. 2 ustawy o samorządzie województwa.”

Zgodnie z art. 18 PE do zadań własnych gminy w zakresie zaopatrzenia w energię elektryczną, ciepło i paliwa gazowe należą:

1. planowanie i organizacja zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe na obszarze gminy;
2. planowanie oświetlenia znajdujących się na terenie gminy: miejsc publicznych, dróg gminnych, dróg powiatowych i dróg wojewódzkich, dróg krajowych, i innych niż autostrady i drogi ekspresowe;
3. finansowanie oświetlenia znajdujących się na terenie gminy: ulic, placów, dróg pozostających w kompetencji gminy;
4. planowanie i organizacja działań mających na celu racjonalizację zużycia energii i promocję rozwiązań zmniejszających zużycie energii na obszarze gminy;
5. ocena potencjału wytwarzania energii elektrycznej w wysokosprawnej kogeneracji oraz efektywnych energetycznie systemów ciepłowniczych lub chłodniczych na obszarze gminy.

Na tym lokalnym rynku energii występują:

- producenci i dystrybutorzy paliw i energii, w tym przedsiębiorstwa energetyczne zajmujące się wytwarzaniem, przesyłem, dystrybucją i obrotem sieciowych nośników energii (ciepło, energia elektryczna i paliwa gazowe),
 - użytkownicy energii, w tym przemysł, przedsiębiorstwa zaopatrzenia w energię i wodę, jednostki sektora publicznego, małe i średnie firmy produkcyjne i usługowe, transport, sektor mieszkaniowy
- Założenia i plany zaopatrzenia gminy w paliwa i energię oraz plany rozwoju przedsiębiorstw energetycznych mają wspólne zakresy merytoryczne określone w ustawowej (UPE) strukturze tych planów.

Gmina realizuje zadania, o których mowa w art. 18 ust. 1 PE, zgodnie z:

- 1) miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego, a w przypadku braku takiego planu - z kierunkami rozwoju gminy zawartymi w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy;
- 2) odpowiednim programem ochrony powietrza przyjętym na podstawie art. 91 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska [t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1219 z-późniejszymi zmianami].

W ramach prawa energetycznego [Prawo energetyczne... 2021] plan rozwoju przedsiębiorstwa energetycznego lub operatora systemu dotyczy przedsiębiorstwa zajmującego się przesyłaniem lub dystrybucją paliw gazowych lub energii, które sporządza dla obszaru swojego działania, plan rozwoju w zakresie zaspokojenia obecnego i przyszłego zapotrzebowania na paliwa gazowe lub energię, na okres nie krótszy niż 3 lata uwzględniając:

1. Miejscowy plan zagospodarowania przestrzennego;
2. Ustalenia planu zagospodarowania przestrzennego województwa, albo w przypadku braku takiego planu, strategię rozwoju województwa - w przypadku planów sporządzanych przez przedsiębiorstwo energetyczne zajmujące się przesyłaniem paliw gazowych lub energii;
3. Politykę energetyczną państwa;
4. Dziesięcioletni plan rozwoju sieci o zasięgu wspólnotowym transgranicznej wymiany energii elektrycznej, w sprawie warunków dostępu do sieci przesyłowych gazu ziemnego;
5. Politykę rozwoju infrastruktury i rynku paliw alternatywnych w transporcie.

Będkowski-Koziół [2013] wskazuje, że przedsiębiorstwa energetyczne podejmują działania planistyczne w ramach przysługującej im autonomii planistycznej, zaś podmioty publiczne wykonują je w ramach przyznanego im na mocy szczególnej normy władztwa planistycznego.

V. PLANOWANIE ENERGETYCZNE W ŚWIETLE CELÓW PE

Planowanie energetyczne oznacza określenie celów wynikających z PE oraz wskazanie sposobu ich realizacji w zakresie potrzeb energetycznych dotyczących energii elektrycznej, gazu, paliwa płynnego i ciepła.

W PE wskazuje się jednak na aktywne planowanie energetyczne w regionach w zakresie rozwoju ciepłownictwa i kogeneracji, zwraca się uwagę na potrzebę opracowania zastępczych polityk rozwoju dla regionów, oraz na konieczność zaktywizowania gmin, powiatów oraz województw do planowania energetycznego.

Związek między lokalną polityką energetyczną, a polityką energetyczną państwa jest dla każdej gminy inny, uzależniony od specyficznych warunków właściwych danej jednostce terytorialnej [Rechul 2010]. Wobec powyższych rozważań, należy stwierdzić, że planowanie energetyczne na poziomie gminy może być użytecznym narzędziem do realizacji, niektórych celów z art. 1 ust. 2 PE. Jednak ze względu na swój ograniczony terytorialnie charakter nie może ono odgrywać znaczącej roli systemowej. Rechul [2010] podkreśla, że w polskich uwarunkowaniach instytucjonalnych, samorządy lokalne mogą współodpowiadać za politykę energetyczną państwa tylko wówczas, jeśli są w stanie kreować lokalną politykę energetyczną.

Gmina realizuje powyższe zadania zgodnie z miejscowym planem zagospodarowania przestrzennego, a w przypadku braku takiego planu – z kierunkami rozwoju gminy zawartymi w studium uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gminy, a także z odpowiednim programem ochrony powietrza [Prawo ochrony środowiska ... 2020].

Planowanie w sektorze energetycznym, niezależnie z jakiej perspektywy jest przeprowadzane powinno uwzględniać konieczność rozwoju konkurencji na rynku, zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego oraz zrównoważonego i efektywnego rozwoju zorientowanego na ochronę środowiska. Z całą pewnością pomiędzy wskazanymi wartościami występować będą konflikty [Szafranski 2014, Rejmus 2014] Gmina musi uwzględniać reguły i interesy innych podmiotów lokalnego rynku energii oraz uczestników procesu planowania zaopatrzenia w energię elektryczną, ciepło i paliwa gazowe. Wobec tego działania gminy powinny zmierzać do stworzenia konkurencyjnego rynku energii, umożliwienia wyboru źródeł i dostawców energii według uznania użytkowników, wypracowania mechanizmów współdziałania między producentami i odbiorcami energii, by ograniczyć koszty jej wytwarzania oraz pobierania [Dominiak 2010].

VI. PLANOWANIE ENERGETYCZNE W GMINIE

Pierwszym z omawianych poziomów na którym realizowane są zadania z zakresu planowania energetycznego jest gmina. Tak jak zostało wspomniane wcześniej pojęcia „planowania energetycznego” często używa się ściśle w kontekście zadań gminy określonego w art. 18 PE. Wskazany przepis przewiduje bowiem, iż do zadań własnych gminy w zakresie zaopatrzenia w energię elektryczną, ciepło i paliwa gazowe należy m.in. planowanie i organizacja zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe na obszarze gminy oraz planowanie i organizacja działań mających na celu racjonalizację zużycia energii i promocję [Szydło 2004]. Wspomniano już, że do głównych obowiązków gminy w dziedzinie energetyki należy planowanie i organizacja zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe na jej obszarze. Jak łatwo zauważyć, są to dwie kategorie zadań o różnym charakterze [Rudnicki 2006]. Procedura przygotowania planu jest kilkuetapowa.

Zgodnie z art. 19 PE wójt (burmistrz, prezydent miasta) opracowuje projekt założeń do planu zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe, zwany dalej "projektem założeń".

Projekt założeń sporządza się dla obszaru gminy co najmniej na okres 15 lat i aktualizuje co najmniej raz na 3 lata.

Projekt założeń powinien określać:

- 1) ocenę stanu aktualnego i przewidywanych zmian zapotrzebowania na ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe;
- 2) przedsięwzięcia racjonalizujące użytkowanie ciepła, energii elektrycznej i paliw gazowych;
- 3) możliwości wykorzystania istniejących nadwyżek i lokalnych zasobów paliw i energii, z uwzględnieniem energii elektrycznej i ciepła wytwarzanych w instalacjach odnawialnego źródła energii, energii elektrycznej i ciepła użytkowego wytwarzanych w kogeneracji oraz zagospodarowania ciepła odpadowego z instalacji przemysłowych;
- 3a) możliwości stosowania środków poprawy efektywności energetycznej w rozumieniu art. 6 ust. 2 ustawy z dnia 20 maja 2016 r. o efektywności energetycznej;
- 4) zakres współpracy z innymi gminami.

Przedsiębiorstwa energetyczne udostępniają nieodpłatnie wójtowi (burmistrzowi, prezydentowi miasta) plany, o których mowa w art. 16 ust. 1 PE, w zakresie dotyczącym terenu tej gminy oraz propozycje niezbędne do opracowania projektu założeń.

W następnym etapie projekt założeń podlega opiniowaniu przez samorząd województwa w zakresie koordynacji współpracy z innymi gminami oraz w zakresie zgodności z polityką energetyczną państwa. Wykląda się go do publicznego wglądu na okres 21 dni, powiadamiając o tym w sposób przyjęty zwyczajowo w danej miejscowości. Osoby i jednostki organizacyjne zainteresowane zaopatrzeniem w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe na obszarze gminy mają prawo składać wnioski, zastrzeżenia i uwagi do projektu założeń.

Założenia planu są w kolejnym etapie uchwalane przez radę gminy, która rozpatruje jednocześnie wnioski, zastrzeżenia i uwagi zgłoszone w czasie wyłożenia projektu założeń do publicznego wglądu.

Zgodnie z art. 20 PE w przypadku gdy plany przedsiębiorstw energetycznych nie zapewniają realizacji założeń, o których mowa w art. 19 ust. 8 PE, wójt (burmistrz, prezydent miasta) opracowuje projekt planu zaopatrzenia zgodny z uchwalonymi założeniami, który jest następnie uchwalany przez radę gminy. Projekt planu powinien zawierać następujące propozycje rozwoju i modernizacji poszczególnych systemów zaopatrzenia we właściwe nośniki energii wykorzystywane na terenie gminy wraz z uzasadnieniem ekonomicznym: wykorzystania odnawialnych źródeł energii, wysokosprawnej kogeneracji, harmonogram realizacji wyznaczonych zadań, przewidywane koszty zaplanowanych przedsięwzięć wraz z podaniem źródła ich finansowania. Plan zaopatrzenia zatwierdzany jest przez radę gminy w formie uchwały. Taki plan pozwala osiągnąć zrównoważony rozwój gminy w zakresie pełnego zaspokojenia potrzeb energetycznych, ład energetyczny, co leży bezpośrednio w interesie lokalnej społeczności i gospodarki. Dzięki temu istnieje możliwość połączenia celów strategicznego rozwoju gospodarczego gminy i przedsiębiorstw energetycznych.

W celu realizacji planu, o którym mowa w art. 18 ust. 1 PE, gmina może zawierać umowy z przedsiębiorstwami energetycznymi.

W przypadku gdy nie jest możliwa realizacja planu na podstawie umów, rada gminy - dla zapewnienia zaopatrzenia w ciepło, energię elektryczną i paliwa gazowe - może wskazać w drodze uchwały tę część planu, z którą prowadzone na obszarze gminy działania muszą być zgodne.

Plany przygotowywane przez gminy mogą mieć pozytywny wpływ z punktu widzenia „lokalnego” bezpieczeństwa energetycznego stając się środkiem harmonizacji działań samorządu i przedsiębiorstw energetycznych, które są zaangażowane w proces przygotowywania założeń planu.

Planowanie energetyczne na poziomie gminy może być też cennym instrumentem do realizacji celów z zakresu zrównoważonego i efektywnego wykorzystania energii. Pozytywna współpraca na linii gmina - przedsiębiorstwa energetyczne może przełożyć się na spójną i efektywną realizację procesów inwestycyjnych oraz egzekwowanie działań zgodnych z potrzebami i interesami mieszkańców. W tym kontekście samorządy lokalne mogą ponosić wspólną odpowiedzialność za politykę energetyczną państwa tylko wówczas, jeśli są w stanie kreować lokalną politykę energetyczną [Rechul 2010].

Najważniejszymi elementami polityki energetycznej, które wynikają z PE realizowanymi na szczeblu regionalnym i lokalnym są:

- dążenie do oszczędności paliw i energii w sektorze publicznym poprzez realizację działań określonych w Krajowym Planie Działań na rzecz efektywności energetycznej,
- maksymalizacja wykorzystania istniejącego lokalnie potencjału energetyki odnawialnej, zarówno do produkcji energii elektrycznej, ciepła, chłodu, produkcji skojarzonej, jak również do wytwarzania biopaliw ciekłych i biogazu,
- zwiększenie wykorzystania technologii wysokosprawnego wytwarzania ciepła i energii elektrycznej w układach skojarzonych, jako korzystnej alternatywy dla zasilania systemów ciepłowniczych i dużych obiektów w energię,
- rozwój scentralizowanych lokalnie systemów ciepłowniczych, który umożliwia osiągnięcie poprawy efektywności i parametrów ekologicznych procesu zaopatrzenia w ciepło oraz podniesienia lokalnego poziomu bezpieczeństwa energetycznego,
- zapewnienie wzorcowej roli sektora publicznego na każdym poziomie terytorialnym (krajowym, regionalnym i lokalnym) w poprawie efektywności energetycznej.

Polityka energetyczna Polski do 2040 r. poprzez wyznaczenie długoterminowych kierunków krajowej transformacji oraz rozwoju sektora paliwowo-energetycznego będzie oddziaływać na decyzje podejmowane na szczeblu regionalnym, w tym na procesy inwestycyjne, funkcjonowanie i rozwój przemysłu, kondycję ekonomiczno-społeczną regionów. Decyzje te będą miały również implikacje w kontekście planowania i programowania na poziomie lokalnym, ze względu na konieczność zachowania synergii pomiędzy strategiami krajowymi i terytorialnymi, stymulując ukierunkowany rozwój gospodarczy [Obwieszczenie ... 2021].

Kluczową kwestią, która pozwoli na efektywne wdrażanie Polityki energetycznej Polski do 2040 r. na poziomie regionalnym będzie zmiana obowiązującego systemu planowania pokrycia zapotrzebowania na paliwa i energię w gminach [Obwieszczenie ... 2021].

Istotne z perspektywy realizacji założeń Polityki energetycznej Polski do 2040 roku jest opracowywanie i wykonywanie planów na poziomie jednostek samorządu terytorialnego. Pozwalają one na zidentyfikowanie potrzeb i potencjałów, a następnie stanowią podstawę podejmowania inicjatyw budowy lub rozbudowy sieci ciepłowniczej, dystrybucji energii elektrycznej, czy dostępu do gazu ziemnego.

Polityka regionalna powinna koncentrować się na zwiększeniu roli szczebla regionalnego w uruchamianiu procesów rozwojowych.

VII. PODSUMOWANIE

Celem polityki energetycznej państwa jest zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego kraju, wzrostu konkurencyjności gospodarki i jej efektywności energetycznej, a także ochrony środowiska. Realizacja ta wynika z przyjętej polityki energetycznej UE i naszego kraju, opiera się na wdrażaniu prawa regulującego sektor gospodarki energetycznej, który istotnie wpływa na rozwój gospodarczy państwa i na jakość życia społeczeństw. W realizację tej polityki mocno wpisują się gminy, jednostki samorządowe różnego szczebla.

Podstawowym narzędziem do realizacji celów z zakresu zrównoważonego i efektywnego wykorzystania energii jest planowanie energetyczne. Stanowi ono na szczeblu lokalnym ważny obszar działania na rzecz jej rozwoju gospodarczego i społecznego. Planowanie energetyczne daje możliwości przewidywania zapotrzebowania na energię i koordynowania planów przedsiębiorstw energetycznych z polityką energetyczną kraju, na którą ma wpływ między innymi polityka UE. W tym zakresie będą opracowane plany na różnych poziomach, które skoordynują realizację polityki energetycznej kraju i staną się bodźcem rozwojowym całego sektora energetycznego. Sektor ten wymaga opracowania strategicznych planów rozwojowych, które pozwolą na wykonanie inwestycji w moce wytwórcze oraz w infrastrukturę sieciową w celu zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego oraz zwiększenia efektywności przy zachowaniu wymogów ochrony środowiska. Ponadto realizacja planu tworzy warunki do zaistnienia lokalnych rynków energii oraz możliwości współfinansowania inwestycji energetycznych w gminie przez przedsiębiorstwa energetyczne. Istnieje ponadto możliwość dofinansowania działalności inwestycyjnej ze środków unijnych, rządowych z programów dedykowanych ochronie środowiska, zmniejszenia emisyjności, czy też poprawie efektywności energetycznej. Wiąże się to z realizacją Pakietu klimatycznego Unii Europejskiej. Na poziomie gminy występują duże możliwości zwiększania efektywności energetycznej przy jednoczesnym obniżaniu emisji gazów cieplarnianych oraz zwiększaniu wykorzystania energii odnawialnej.

W ramach swojej polityki energetycznej gminy powinny realizować zasadę Generacji Rozproszonej, do której zalicza się energetykę biomasy, wiatru, słońca, geotermię, lokalne źródła gazu. Zaliczają się do nich m.in., zasoby energii zawartej w biomasie, przemysłowe ciepło odpadowe, odnawialne źródła energii, tj. geotermia, wiatr, czy słońce. Polityka ta umożliwi wdrożenie modelu tzw. „prosumentów”, czyli gospodarstw domowych, które są odbiorcami i jednocześnie producentami energii. Na gminie spoczywa obowiązek zaspokojenia interesów wszystkich uczestników rynku energii z uwzględnieniem zasad zrównoważonego rozwoju oraz dbałości o środowisko naturalne, a przede wszystkim zapewnienia bezpieczeństwa energetycznego wszystkim mieszkańcom.

BIBLIOGRAFIA

1. Będkowski-Kozioł M. 2013. Planowanie rozwoju sieci energetycznych i gazowych - ocena dotychczasowych regulacji i zamierzonych zmian. [w:] Nowe prawo energetyczne. red.: M. Rudnicki, K. Sobieraj. Lublin. 112 ss.
2. Dominiak P. 2010. Polityka energetyczna gmin. Nowa Energia. 3. 31-34.
3. Europejski Zielony Ład - Komunikat Komisji Europejskiej. 2019. [dokument elektroniczny: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/HTML/?uri=CELEX:52019DC0640&from=EN>. data dostępu 26.06.2021].
4. Muras Z., Swora M. (red.). 2009. Prawo energetyczne. Komentarz. Warszawa.
5. Muras Z., Swora M. (red.). 2010. Prawo energetyczne. Komentarz. Warszawa.

6. Obwieszczenie Ministra Klimatu i Środowiska z dnia 2 marca 2021 r. w sprawie polityki energetycznej państwa do 2040 r. (M. P. z 2021 r. poz. 264).
7. Orzech P., Stefaniuk M. 2016. Komentarz do art. 17 ustawy – Prawo energetyczne. [w:] Prawo energetyczne. Tom II. Komentarz do art. 12-72, wyd. II. red. Z. Muras, M. Swora. Warszawa.
8. Pakiet dotyczący unii energetycznej. 2015. Bruksela, dnia 25.2.2015 r. COM(2015) 80 final. Strategia ramowa na rzecz stabilnej unii energetycznej opartej na przyszłościowej polityce w dziedzinie klimatu.
9. Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz. U. z 2020 r. poz. 1219 z-późniejszymi zmianami) ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r.
10. Rechul H. 2010. Polityka energetyczna gminy. Monografia. Akademia Ekonomiczna. Katowice. 231 ss.
11. Rejmus M. 2014. Zadania Prezesa Urzędu Regulacji Energetyki a polityka energetyczna państwa. Przegląd Prawniczy Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza. Poznań. 3. 123-135.
12. Rudnicki M. 2006. Prawno-finansowe aspekty gminnej gospodarki energetycznej. [w:] Uwarunkowania ochrony środowiska – aspekty krajowe, unijne, międzynarodowe. red. E.K. Czech. Warszawa. 90 ss.
13. Szafrński A. 2014. Prawo energetyczne. Wartości i instrumenty ich realizacji, Warszawa. 276 ss.
14. Szydło M. 2004. Planowanie w gospodarce energetycznej na obszarze gminy. Samorząd Terytorialny. Nr 5. 55-66.
15. Ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 r. Prawo energetyczne. (t.j. Dz. U. z 2021 r. poz.716).
16. Zathay M. 2019. Rola województwa w polityce energetycznej. [dokument elektroniczny: <https://ppte2050.pl/platforma/bzppte/static/uploads/07.%20KIE2019.02.Rola%20wojewodztwa%20w%20polityce%20energetycznej.pdf>. data dostępu 26.06.2021].

IMPLEMENTATION OF THE REGIONAL ENERGY POLICY ON THE BASIS OF PLANNING

Summary

The document presents general directions of the energy policy of Poland and the EU, principles of the regional energy policy based on the energy law and energy planning in the municipality in the light of the objectives of the European Parliament. Energy planning offers the possibility to forecast energy demand and coordinate the implementation of the EP at different levels. At the municipal level, there are great opportunities to increase energy efficiency, while reducing gas emissions and using renewable energy sources.

Key words: energy policy of Poland and the EU, regional energy policy, energy planning